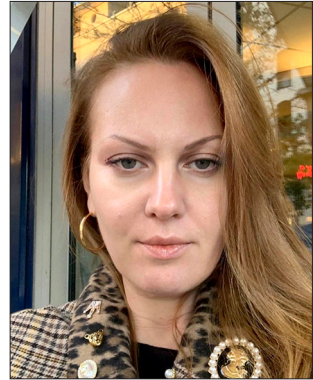

DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2023-29-1-13>
УДК 37.091.33-027:78.091(316.28)

Ольга Гольд

Естетико-культурне виховання особистості доби мультікультуралізму: соціально-філософський аспект

У статті розглянуто питання естетико-культурного виховання доби мультікультуралізму, що є актуальними для сучасної педагогіки. Розглядаються зв'язки між культурою і освітою, зростання ролі естетико-культурологічного виховання та підготовки майбутнього спеціаліста, згідно з якою акцент переноситься з традиційної педагогіки на розвиток естетико-культурного виховання всебічно розвиненої особистості. Зазначено, що сучасна педагогіка розглядає культуру та естетику як допоміжний засіб впливу на учня, а також на формування його естетико-культурних настанов. У статті на основі дослідження естетико-культурного виховання особистості у сучасну добу здійснено у контексті полікультуралізму та синтезу підходів з точки зору соціалізації та переходу суспільства від традиційного до сучасного в умовах глобалізації/поліконфесійності/трансформації та особливостей освіти за умов війни та в період загострення соціальних конфронтацій – з позицій протистояння спробам силових змін світового порядку в умовах зіткнення варварства та цивілізації. Естетико-культурне виховання за доби мультікультуралізму може слугувати прикладом соціальної та культурної підтримки розвитку умінь і компетенцій особистості. Естетичне виховання відоме ще з античного періоду. Підтримка естетичного розвитку може спиратися на систему заходів, спрямованих на діяльнісне опосередкування знань, що відкриває можливості їх трансформації в навички, створюючи сприятливі умови для формування відповідних компетенцій. За доби мультікультуралізму та глобалізації змінюються цінності на користь світових/західних/сучасних, які базуються на дотриманні законів як основи суспільного ладу та виховують соціально зрілих, морально підготовлених та патріотично налаштованих членів суспільства. Узагальнено, що численні визначення поняття «мультікультуралізм» можна класифікувати на: історично-соціальне, яке показує наявність у суспільстві етнічної, релігійної диверсифікації; культурно-різноманітне – наявність культурно-духовного розуміння особистості; політико-економічне – як залежність від економічно-соціальної ситуації; педагогіко-соціально-державне – як програму виховання в державі; глобалістське – як взаємопов'язане з сучасними процесами суспільств та цивілізацій.

Ключові слова: естетика, культура, мультікультуралізм, освіта, особистість, підходи педагогіки, система освіти, соціум.

© Ольга Гольд, 2023

Вступ

Серед питань, що стоять перед сучасною освітою, на особливу увагу заслуговують посилення зв'язків між педагогікою та естетикою, культурою в мультикультурному суспільстві. В наш час естетико-культурне виховання – це розвиток здатності сприймати, відчувати, розуміти прекрасне в житті, це прагнення особисто брати участь в перетворенні оточуючого світу за поняттями краси, гармонії, патріотизму, це залучення до художньої творчості. Виховання культурної особистості, передбачає глибоке соціально-моральне почуття до іншого, природи та законів людського співжиття в різноманітному сучасному суспільстві.

В дослідженні було прийнято за основу соціально-філософські та теоретичні педагогічні методи:

- 1) М. Бернардо та Н. Висоцької – щодо зв'язку між основами класичної естетичної теорії та реаліями культурного розмаїття особистості в наш час;
- 2) Дж. Гэлбрейта, О. Флейтхейма, Я. Тінбергена, та Е. І. Мартинюка щодо конвергентних процесів в соціально-гуманітарних дослідженнях;
- 3) М. Козловця – розробника поняття «ідентифікації» особистості.

Виходячи з підходів дослідження теми естетико-культурного виховання особистості за доби мультикультуралізму, ми розглядаємо у зв'язку з мультикультурним синтезом інші соціальні процеси, передусім – соціалізацію та перехід суспільства від традиційного до сучасного в умовах глобалізації/міграції/гібридизації та війни. Також увагу приділено виявленню особливостей освіти в період загострення соціальних конфронтацій та протистоянню спробам зміни світового порядку в ситуації зіткнення варварства та цивілізації.

Філософська думка вже торкалась різних аспектів педагогіки і освіти, але в умовах сьогодення виникають нові форми, методи та підходи їх розгляду їх у світі та в Україні. Сьогодні має значення явище формування та зближення нових та традиційних напрямів педагогіки за умов глобалізації та мультикультуральності, та протистояння варварству, що по-новому викликає зацікавленість в світовій науці. Заглиблюючись у питання осягнення феномену мультикультуралізму, ми намагаємось відкрити сучасні аспекти виховання особистості в сучасному соціумі. На наш погляд, важливим є розгляд та синтез/аналіз питань зближення естетико-культурних понять, методів, з одного боку, та підходів у освіті, з іншого. Вплив естетико-культурного бачення на освіту та подальший розвиток їх спільний розвиток є питаннями, що сьогодні турбують загал науковців. Розглянемо деякі аспекти естетико-культурного виховання людини; періодизацію поняття «естетики» в ретроспективі;

конкретизуємо та уточнимо класифікацію визначення «культури» та «мультикультуралізму» у сучасному соціумі.

Новизна полягає в розгляданні нашої теми з точки зору методів та підходів компаративістиці та сучасного аналізу естетико-культурного виховання в період мультикультуралізму. Нам вдалося скласифікувати напрямки мультикультуралізму в наш час.

Вважаючи, що головним завданням теорії педагогіки є дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання особистості, визначаємо метою статті висвітлення наукових поглядів на проблему естетико-культурного виховання на початку 21-го століття.

Уточнення визначення базових понять

На початку 21-го століття в світовій педагогіці затверджено концепцію виховання полікультурної та різнобічної особистості, яка передбачає адаптацію людини до цінностей в умовах співіснування різнорідних культур/орієнтацію на діалог культур, тощо. Важливим завданням виховання сучасних дітей в Україні є виховання у душі миру та співпраці, але в умовах війни.

На виховну/просвітницьку роль естетико-культурного виховання, його здатність ушляхетнювати смаки, розвивати моральні, патріотичні почуття вказували українські митці І. Франко, Б. Грінченко та інші. Вплив мистецтва на формування культури особистості як загальну проблему висвітлено у працях М. Бернардо, Р. Габріадзе, І. Глікмана, Д. Дяковської, Р. Коломійця, М. Лабінського, Ж.-Б. Мольєра, К. Станіславського, А. Таїрова. Проблема морального, естетичного та культурного розвитку дитини присвячено праці Аристотеля, А. М. Богуш, Я. А. Каменського, А. Макаренка, Т. Мора, Т. Кампанелли, Е. Роттердамського, Ф. Рабле, В. Сухомлинського, К. Ушинського.

Відомо, що естетико-культурне виховання – процес набуття навичок та рис естетичного та культурного досвіду щодо оточуючого навколишнього середовища та набуття особистого унікального сучасного світогляду.

Естетико-культурний розвиток особистості – це у тому числі й передусім процес становлення та вдосконалення естетичної свідомості та діяльності. Такий розвиток має на меті також формування естетичної культури особистості, синтезу якостей, які обумовлюють особливості оцінювання прекрасного і потворного, вияв почуття міри у творчості. Під впливами суспільства, виховання, взаємодії з прекрасним, естетика і культура особистості змінюються.

З антропологічного погляду та у історичному аспекті формування людини залежить від культурно-соціального простору її існування і полягає в тому, що як зазначає історик Руслан Басенко: «у різні історичні

періоди та в межах різних культурно-світоглядних систем сформовано низку антропологічних констант, які підсвічують окремі сторони особистості та її цілепокладання. Таку лінію у наукових колах усталено проводять по родовій латиномовній константі Homo Sapiens, наповнюючи її низкою метафоричних вимірів і номенклатурних одиниць мультидисциплінарного (філософського, соціологічного, історичного, лінгвістичного, археологічного) змісту, як-от: Homo Habilis (Людина уміла), Homo Faber (Людина-творець, Людина діяльнісна), Homo Ludens (Людина, що грається), Homo Aestheticus (Людина культурна та естетична), Homo Intellectus (Людина інтелектуальна), Homo Informaticus (Людина інформаційна), Homo Sociologicus (Людина соціологічна), Homo Cogitans (Людина, що пізнає), Homo Credens (Людина віруюча), Homo Liber (Людина вільна), Homo Confusus (Людина розгублена), Homo Vivens (Людина, що живе), Homo Tenetur (Людина, що зобов'язана), Homo Urbanus (Людина міська), Homo Economicus (Людина економічна), Homo Existentialis (Людина самотня) тощо. Наведені та багато інших вимірів особистості – масштабна палітра антропологічних констант, багатоманітність яких виявляє цілісну структуру сучасної особистості» [Басенко 2022: 56]. Актуальне для нашої теми історичне різноманіття, що показує - кожний вимір має своє культурне та естетичне значення.

Загальноприйнято розуміти історичні поняття феномену естетики. Визначення предмета естетики вперше сформувалися ще в Античності, як поняття воно налічує багато століть. Протягом часу свого становлення це поняття змінювало місце у філософії в залежності від епохи. Доведемо декілька узагальнених фактів.

Естетика склалася як один із елементів картини світу, як наприклад, вона постає у філософії піфагорійців та давньогрецьких філософів-«фізиків». Далі, софісти розглядали естетику як суто суб'єктивну основу ціннісного ставлення до світу. Сократ виділив філософську цінність естетики через її зв'язок з етикою. Далі, Платон розробив концепцію Сократа, поєднав її з піфагорійською традицією розуміння естетичних цінностей як чисельного вираження самого буття. У Аристотеля естетика – об'єкт розгляду філософських питань краси та основ мистецтва та творчості. Також, він вперше зазначив мету розробки системи естетичних категорій у їх взаємозв'язку в своїх трьох творах, що дійшли до нас. В епоху середньовіччя естетика стає як філософія допоміжною щодо богослов'я дисципліною: у працях Блаженного Августина, Фоми Аквінського, П'єра Абеляра естетика є богослов'ям, яке має розкрити роль мистецтва – показати красу світу як відносини людини та Бога. В епоху Відродження естетика є співвідношенням природи і художньої творчості, як визначив Леонардо. У період Просвітництва, загально прийнято визначати за філософом Александром Баумгартеном, основним завдан-

ням естетики вважалося вивчення особливостей художнього пізнання світу як виразу його чуттєвого пізнання. Німецький філософ Георг Гегель вважав, що предметом естетики є «витончене мистецтво». У філософа система естетичних категорій історично розвивається, і будується на основі історичного становлення категорій, переходу з однієї в іншу. Естетичними категоріями, прийнято у науці, у Гегеля постають прекрасне/піднесене/потворне, а їм відповідають три форми мистецтва: класична/символічна/романтична.

До Імануеля Канта природу не брали до уваги, бо предметом естетики вважалися тільки витвори мистецтва. Кант же зауважував, що піднесене стосовно явищ розвивається нами естетично лише тоді, коли ми спостерігаємо природні сили, що набагато перевершують людину, але при цьому людина знаходиться у безпеці. У естетичній концепції Канта, викладеній у «Критиці здатності судження», епітетом для визначення «чистого», «абсолютного» естетичного задоволення виступає «безкорисливе, незацікавлене», тобто позбавлене будь-яких корисливих мотивів та чогось особистого. «Будь-який інтерес шкодить судженню смаку і позбавляє його безпристрасності...» [Kant 2015: 91]. Тому за кантом необхідно позбавитись інтересу особистого для розуміння феномену смаку.

Поняття естетики сьогодні тісно пов'язане з гармонією. Так, український педагог та психолог Микола Козлов зауважує, що «людині природно прагнути до внутрішньої гармонії. Внутрішня гармонія – це щастя, внутрішня гармонія – це внутрішнє добро, й колеги-психологи описують гармонійну особистість через наступні ознаки гармонійної особистості: переважання позитивних емоцій і спокійного настрою; гарне фізичне самопочуття в цілому; в цілому позитивне уявлення про себе, хоча бачить і свої мінуси; здоровий і різноманітний спосіб життя; переважна опора на себе в житті, а не на зовнішні обставини; задоволеність життям в цілому, відносинами в сім'ї і з друзями, а також відносинами на роботі і в навчальній групі; відкритість пізнання нового, творча діяльність; доброзичливість до людей; почуття краси природи і єдності з нею; переважна орієнтація на загальнолюдські цінності пошуку істини, добра, краси і гармонійного життя; вміння економно витратити свою життєву енергію найбільш позитивним чином. Вибір внутрішньої гармонії здається природним, але цей вибір не єдино можливий і не незаперечний» [Козлов 2020: 1]. Педагогіка взагалі прагне до гармонії, а гармонія в свою чергу прагне до естетики.

Етично-культурну сферу особистості конститує вирішення проблеми ідентифікації та самовизначення, де друге як визначає педагог Олена Зазимко «здійснюється самою людиною впродовж усього життя. Втім, дослідниками зазначається, що для самовизначення потрібен Інший та взаємодія «Я-Інший». Тож, проблема самовизначення особистос-

ті вивчається з урахуванням взаємодії індивідуального досвіду людини з надбаннями досвіду того соціуму, в якому вона зростає. Особистість усвідомлює власний досвід, а також привласнює (приміряє) на основі осмислення досвід соціокультурний» [Зазимко 2012: 92]. На думку педагога, питання самовизначення базується на культурному досвіді, що формує й надалі ставлення людини до оточуючого середовища впродовж довгих років.

Існує декілька десятків визначень понять «мультикультуралізм» і «культура» свідчить про те, що вони є багатозначними, адже йдеться про доволі різні визначення та сенси цих термінів. Така розмаїта визначеність розділяє дослідників. Навіть існують різні школи культурології, на які поділяють себе дослідники в залежності від визначення цього поняття.

Мультикультуралізм сьогодні

Звернемося до питання, що таке мультикультуралізм в сучасному суспільстві. Продемонструємо декілька підходів в сучасному соціумі. Наведемо декілька прикладів класифікації мультикультуралізму сьогодні, що є дотичним на нашу думку.

Професор політології та директор Програми конституціоналізму та демократії Джеймс Сизер зазначає: «Більш давнє і, можливо, буквальне значення мультикультурної системи належить до ситуації, в якій живе кілька різних «народів» і «національностей» разом під одним урядом. За цією концепцією питання створення життєздатної мультикультурної держави полягає в тому, як пристосувати різні народи через знаходження безпечного для них одного з можливих рішень – через визначення ступеню визнання та автономії, яке водночас забезпечує адекватну концепцію національної єдності. Це питання має довгу історію в політології і було предметом вивчення в імперському Римі, а також в Австро-Угорській імперії. Це викликає очевидне занепокоєння в державах, які сьогодні містять ідентифіковані національні групи, які проживають на різних територіях. У деяких випадках схеми федералізму або регіонального уряду були розроблені для забезпечення різного ступеня автономії для субнаціональних груп, як у випадках, наприклад, Швейцарії, Бельгії, Канади та Іспанії. В інших випадках уряди намагалися вирішити проблему множинності народів, ігноруючи або придушуючи ці відмінності. Огляд різних поглядів у цій сфері майже напевно не продемонструє жодного «найкращого правила». Як аспект кожна ситуація особлива» [Ceaser 1998: 139]. Автор використовує порівняння стану соціуму під одним урядом, де мультикультуралізм є фактором об'єднання або навпаки. З точки зору політології, питання не є вирішеним до кінця, але

сам підхід, який акцентує на тривалій процесуальності його вирішення, можна класифікувати як історично-соціальний мультикультуралізм.

Варіюється значення поняття «мультикультуралізм» також і за Робертом Стамом та Елою Шохет з університету Нью-Йорка: «Замість того, щоб атакувати Європу як таку, антиєвроцентричний мультикультуралізм, на наш погляд, релятивізує Європу, розглядаючи її як географічну фікцію, яка зрівнює культурне розмаїття навіть самої Європи. Європа завжди мала своє периферійні регіони та стигматизовані спільноти (євреї, ірландці, цигани, гугеноти, мусульмани, селяни, жінки, геї/лесбійки). Ми також не підтримуємо й єврофобне ставлення; наш власний текст звертається до європейських мислителів і концепцій. Ми наголошуємо, що визнати «зворотний бік» європейської історії не означає не визнати «зворотний бік» наукових, мистецьких і політичних досягнень. Деякі Європейські культурні діячі, яких найбільше шанують сучасні неоконсерватори, за іронією долі, самі засуджували колоніалізм» [Stam & Shohat 2014: 4]. З точки зору цих американських культурологів, «євроцентричний мультикультуралізм» все ж більше роз'єднує суспільство – за ознакою стигматизованих спільнот, наприклад, але також існує в Америці єврофобне ставлення, яке також критикують автори статті, які по суті наголошують на іншій версії мультикультуралізму – культурно-різноманітний.

Також подібне зауважує Джеймс Сизер щодо мультикультуралізму як школи: «...є щось глибоко тривожне в існуванні цілої школи думки, яка є такою неточною щодо власної мови. Мультикультуралісти обігрують цю ідею, часто стверджуючи, що вони говорять про різні «культурні» групи в цьому сенсі. Але тією мірою, якою вони фактично використовують термін для практичних цілей (як у вимогах культурного розмаїття), культура мультикультуралізму незмінно виражається в термінах певних расових та/або біологічних (статевих), поділів або практик, кожен і кожна з яких має втілювати щось справжнє та культурне. Таким чином «культури», коли справа доходить до цього, це білі чоловіки, жінки, геї та «кольорові» (афроамериканці, азіати, індіанці та «коричневі»)» [Ceaser 1998: 150]. Сизер підкреслює, що різноманіття біологічне та расове дає підстави для визначення мультикультуралізму на академічних засадах. На цьому прикладі ми також бачимо втялення культурно-різноманітного мультикультуралізму.

Одним з складових поняття «мультикультуральність», на нашу думку, є віртуальний простір. Сьогодні, учні використовують електронні прилади та технології вже раніше, ніж з дошкільного віку. Сюди, до виховання культури особистості, також можна віднести такі основні поняття, як: «дистанційна освіта», «критичне мислення», «медіаграмотність», «соціальні мережі».

В книзі канадських дослідниць Емануель Каккамо та Мод Боненфан «Риторика, метафори та цифрові технології: вплив мови на наше сприйняття цифровізації світу» авторки надають увагу на специфіку мультикультуралізму та глобалізації сьогодні і попереджають, що «розвиток комп'ютерних технологій, таких як підключене місто, Big Data і штучний інтелект, підтримується набором переконливих дискурсів. За допомогою різних мовних процесів, фігур і риторичних стратегій ці аргументи спрямовані, зокрема, на легітимізацію дедалі зростаючої цифровізації суспільств. Метафори відіграють тут вирішальну роль. Хоча вони можуть виконувати естетичну або педагогічну функцію, вони також можуть відігравати ідеологічну роль і, таким чином, передавати певні моральні та політичні цінності та відволікати нас від фундаментальних питань. Добре відомий приклад метафори ІТ-“хмари” передає майже ідеальне бачення цифрових технологій і, на жаль, допомагає переконати людей у “нематеріальній” природі мереж і комп'ютерних систем. Легкі та пароподібні образи-фігури приховують масштаби екологічної катастрофи, пов'язаної з цифровими розробками» [Cassamo & Bonenfant 2022: 3]. Роль метафори як філософського поняття є майже основною для розуміння культури за доби мультикультуралізму, тому що це – феномен сучасного культурно-естетичного виміру соціуму, через який реалізує себе педагогічно-соціально-державний мультикультуралізм.

Також звернемося до питання мови як мультикультурного символу, основ виховання патріотизму сьогодні, як вже приходилось писати: «мова є не тільки видом комунікації, а є і критерієм соціальної ідентичності, несе в собі частину людської природи. Взаємозв'язок між етнічним і сучасною мовою перебуває у практиці використання мови, а й в ціннісних розуміннях мови. Мова є одним із тих проявів, які міцно укріплені в національній свідомості» [Гольд 2015: 46]. Нагадаємо – мова є одним з тих соціокультурних факторів культурного-естетичного розвитку соціуму, який веде до конвергенції в сучасному суспільстві, що відносимо до історично-соціального мультикультуралізму.

Соціолог і політолог університету Екс-Марсель професор Марк Бернардо відмічає у праці «Плинний архітекст оцифрованої праці» доводить зв'язок естетичних/культурологічних/соціальних понять з глобальними поняттями мобільності, гібридності та ліквідності що становлять, на його погляд, «новий концептуальний триптих, здатний пояснити сучасні зміни глобалізації. Вони перебувають в процесі заміни класичного трикутника середовище/раса/час (від якого він успадковує концепцію мережі), який домінував у репрезентаціях органіцистських метафоричних реєстрів з часів гуманістичної та промислової революції. Мобільні, підрівні категорії – простір і час, – які давно були невидимими, стали центральними, вони звужуються чи прискорюються, стають мінливими

та нестабільними, невизначеними. Вони ставлять під сумнів ідентичності, класифікації та кордони аж до постгуманізму» [Bernardot 2018: 1]. На думку професора, глобалізація виступає як поняття, «заплутане у постмодерністському лінгвістичному вузлі з цими двома поняттями, з якими воно має багато спільних характеристик, соціальне середовище наділене помноженою, інвазивною силою як через свій внутрішньо неформальний характер, так і через свою велику універсальну здатність створювати образ (життя, смерть, час, сила...). Ці терміни мають вимір і як факти, так і як історії, і разом розкривають ідею втечі, втрати людьми контролю над своєю долею, коли сучасність обіцяла назавжди панувати та контролювати історію, а природа державою і прогресом. Якщо наративні та естетичні схеми, пов'язані з ними, є частково захопленими організаціями, наділеними сильним риторичним капіталом для цілей ринкової та споживацької пропаганди, вони водночас, ймовірно, будуть перевернуті та повторно присвоєні колективними суб'єктностями на товпу. Таким чином, вони здатні скласти основу архітексту глобалізації, водночас культурну уяву, провідник значення та сітку інтерпретації, здатні структурувати нову глобальну емпіричну програму дослідження (у зв'язку з цифровим життям, наукою). Нарешті, ці три терміни як, безсумнівно, найважливіші, ймовірно, забезпечать концептуальну та практичну основу загальної культури» [Bernardot 2018: 1]. Ця позиція відносить до глобалістського мультикультуралізму те, що позначають сьогодні поняття гібридизації, креолізації, бразилізації, війни, міграцій населення та конфронтацій, і це основна архітектура глобалізації, враховуючи цифрові технології та науку.

Один з авторів монографії «Мультикультуралізм і американська демократія», культуролог Стенлі Фіш стверджує, що мультикультуралізм існує щонайменше у двох варіантах: бутиковий мультикультуралізм і сильний мультикультуралізм. Бутиковий мультикультуралізм – це мультикультуралізм етнічних ресторанів, фестивалів вихідного дня та гучних фліртів з «іншим» у спосіб, який як відомо, сатиризував Том Вулф під рубрикою «радикальний шик» [Fish 1998: 69]. Автор розрізняє поняття мультикультуралізму на «бутиковий» та повсякденний. Таким чином проявляється глобалістський мультикультуралізм.

На думку редакторів монографії «Мультикультуралізм і американська демократія» Артура Мельтцера, Джері Уїнберга та Річарда Зинмана питання стоїть так: мультикультуралізм – це обличчя Америки двадцять першого століття чи просто минула інтелектуальна мода? Стенлі Фіш зауважує: «Своїм прославленням етнічної різноманітності та рішучою пропагандою толерантності цей сучасний рух є філософським виправданням для багатьох, хто прагне виправити соціальну нерівність. Але в той час, як його прихильники бачать у ньому засіб сприяння са-

моповазі серед маргіналізованих груп, його критики бачать у ньому небезпечну форму релятивізму, яка завершується, як не парадоксально, новою формою нетерпимості» [Fish 1998: 76]. Автори бачать в мультикультуралізмі форму нетерпимості, що може привести до конфліктів. Що сьогодні і відбувається по світу, де існують соціальні течії під гаслами, що розгортають внутрішні конфлікти. Приклад – процеси в соціумах США та Франції, де відображається політично-економічний мультикультуралізм сучасності.

Для окреслення перспективи, як вийти з такого розмаїття визначень мультикультуралізму наведемо приклад проєкту Міністерства культури Франції, яке на державному рівні прийняло програму мистецької та культурної освіти (МКО – *L'éducation artistique et culturelle* (EAC)), а з 2023 р. Міністерство культури Франції (як проголошується на його офіційному сайті) сприяє мистецькій та культурній практиці та пробуджує прагнення до культури в усіх дітей та підлітків, незалежно від їхнього становища та місця проживання. Таким чином, це являє собою довгостроковий важіль, який гарантує кожному/кожній, будь-якого віку та на всіх територіях, повагу до його/її культурних прав і повну можливість брати участь у мистецькому та культурному житті. Мистецтво і культура також збагачують і урізноманітнюють навчання. Вони сприяють розвитку особистості, здатності мислити та робити вибір самостійно. Вони сприяють самовираженню кожної особистості у своїй унікальності. Тому мистецька та культурна освіта є потужним інструментом на службі рівних можливостей: саме з цієї причини Президент Франції зробив її загальне поширення пріоритетною метою. Для досягнення останнього фундаментальною є присутність мистецтва та культури в школі. Шкільна кар'єра є спільним знаменником для значної більшості вікової групи, і МКО цього шкільного часу становить реальну основу. Ось чому з 2022 року кожен учень повинен буде щороку отримувати користь від якісної мистецької та культурної освіти [Ministère de la Culture 2023: 1]. Напряцювання уряду Франції, актуально демонструють приклад педагогічно-соціально-державного мультикультуралізму сьогодні.

Висновок

Отже, ми приходимо до висновку, що естетико-культурне виховання за доби мультикультуралізму може слугувати одним із прикладів соціальної та культурної підтримки розвитку умінь і здібностей особистості. Естетичне виховання відоме ще з античного періоду Греції. В період глобалізації та війни, мультикультурні та поліконфесійні процеси, відрізняються тим, що часто їх складно поділяти, а у їхньому перебігу проглядаються симптоми «травми», що породжуються конфліктом в со-

ціумі або культурі. Численні визначення поняття «мультикультуралізм» можна класифікувати на: історично-соціальне, яке показує наявність у суспільстві етнічної, релігійної диверсифікації; культурно-різноманітне – наявність культурно-духовного розуміння особистості; політично-економічне – залежність та співвідношення від економічно-соціальної ситуації; педагогічно-соціально-державне – як програму виховання в державі; глобалістське – взаємопов'язане з сучасними процесами розвитку суспільств та цивілізацій.

Підтримка сучасного естетичного розвитку має спиратися на систему заходів, спрямованих на діяльнісне опосередкування знань, що відкриває можливості їх трансформації в дію, створюючи сприятливі умови для формування компетенцій у дитини. В епоху мультикультуральності та глобалізації, де мультикультуралізм це продукт глобального суспільства, змінюються цінності на користь світових та західних напрямків, ведуть до поважання закону, як основи суспільства, та виховують цивілізаційно-морально зрілий соціум.

Посилання:

- Басенко, Р. (2022). Естетика і етика педагогічної дії. Вип. 26 Від античної «καλοκ ἄ γαθία» та ренесансної «pietas litterata» до постмодерної «holistic education»: ренеза ідеї цілісної освіти особистості. *Естетика і етика педагогічної дії*, 26, 58-71.
- Гольд, О. (2015). Мова в розумінні соціально-філософської категорії: філософський аналіз. *ПЕРСПЕКТИВИ* 64(2), 42 -46
- Зазимко, О. В. (2020). Конструювання досвіду в процесі розвитку особистості юнаків: вікові особливості. *Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том. II: Психологічна герменевтика*. Вип. 12. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 83–99.
- Козлов, М. (2020). Вільна, щаслива, внутрішньо гармонійна особистість. *Психологіс. Енциклопедія практичної психології*. http://psychologism.com.ua/svobodnayazpt_schastlivayazpt_vnutrenne_garmonichnaya_lichnost.htm
- Bernardot, M. (2018). Mobilité, hybridité, liquidité: un architecte de la globalisation? Variations [En ligne], 21. <https://doi.org/10.4000/variations.937>
- Caccamo E., & Bonenfant M. (2022). *Rhétoriques, Métaphores et Technologies Numériques: L'influence du langage sur notre perception de la numérisation du Monde*. Québec: Presses de l'Université du Québec. P. 208
- Ceaser, J. (1998). Multiculturalism and American Liberal Democracy. Melzer, A. M., Weinberger, J., & Zinman, M. R. (Eds.). *Multiculturalism and American Democracy*. (P. 139-150). Lawrence, Kansas: University Press of Kansas.
- Fish, S. (1998). Boutique Multiculturalism. Melzer, A. M., Weinberger, J., & Zinman, M. R. (Eds.). *Multiculturalism and American Democracy*. (P. 69-90). Lawrence, Kansas: University Press of Kansas.
- Ho, K. (2009). *Liquidated : an Ethnography of Wall Street*. Durham, Duke University Press.
- Kant, I. (2015). *Kritik der Urteilskraft*. Anaconda Verlag GmbH.
- Melzer, A. M., Weinberger, J., & Zinman, M. R. (Eds.). *Multiculturalism and American Democracy*. Lawrence, Kansas: University Press of Kansas.

Ministère de la Culture. (2023). Réussir l'objectif «100% EAC à l'école». *Ministère de la Culture website: Thématiques*. 13.01.2023. <https://www.culture.gouv.fr/Thematiques/Education-artistique-et-culturelle/Reussir-l-objectif-100-EAC-a-l-ecole>

Stam, R., & Shohat, E. (2014). *Unthinking Eurocentrism Multiculturalism and the Media*. 2nd ed.. London: Routledge. , P. 4.

References:

Basenko R. (2022). Aesthetics and ethics of pedagogical action. Vol. 26 from the ancient «ΚΑΛΟΚΑΓΑΘΙΑ» and the renaissance «PIETAS LITTERATA» to the post - modern «HOLISTIC EDUCATION»: the genesis of the idea of whole personality education C. 56

Bernardot, M. (2018). Mobilité, hybridité, liquidité: un architexte de la globalisation? [in French]. Variations [En ligne], 21. <https://doi.org/10.4000/variations.937>

Caccamo E., & Bonenfant M. (2022). *Rhétoriques, Métaphores et Technologies Numériques: L'influence du langage sur notre perception de la numérisation du Monde*. Québec: Presses de l'Université du Québec.

Ceaser, J. (1998). Multiculturalism and American Liberal Democracy. Melzer, A. M., Weinberger, J., & Zinman, M. R. (Eds.). *Multiculturalism and American Democracy*. (P. 139-150). Lawrence, Kansas: University Press of Kansas.

Fish, S. (1998). Boutique Multiculturalism. Melzer, A. M., Weinberger, J., & Zinman, M. R. (Eds.). *Multiculturalism and American Democracy*. (P. 69-90). Lawrence, Kansas: University Press of Kansas.

Gold Olga (2015) Language as social-culture category: philosophical analysis, Perspectives 2 (64), 2015, Philosophy C. 42 -46

Kant, I. (2015). *Kritik der Urteilskraft*. Anaconda Verlag GmbH.

Kozlov, M. Free, happy, internally harmonious personality [access mode] http://psychologis.com.ua/svobodnayazpt_schastlivayazpt_vnutrenne_garmonichnaya_lichnost.htm

Ministère de la Culture. (2023). Réussir l'objectif «100% EAC à l'école». *Ministère de la Culture website: Thématiques*. 13.01.2023. <https://www.culture.gouv.fr/Thematiques/Education-artistique-et-culturelle/Reussir-l-objectif-100-EAC-a-l-ecole>

Stam, R., & Shohat, E. (2014). *Unthinking Eurocentrism Multiculturalism and the Media*. 2nd ed. London: Routledge.

Zazimko O. (2020) Construction of experience in the process of personality development of young people: age features. *Actual problems of psychology: a collection of scientific works of the Institute of Psychology named after H.S. Kostyuk of the National Academy of Sciences of Ukraine. Volume. II: Psychological hermeneutics*. Issue 12. Zhytomyr: Publishing house of Zhytomyr Ivan Franko state University, 83-99.

Olga Gold. Aesthetic-cultural education of personality in the age of multiculturalism: social-philosophical aspect

The article deals with the issue of aesthetic and cultural education in the age of multiculturalism, which is relevant for modern pedagogy. The connections between culture and education, the growth of the role of aesthetic and cultural education and the training of a future specialist are considered, according to which the emphasis is shifted from traditional pedagogy to the development of aesthetic and cultural education of a comprehensively developed personality. It is noted

that modern pedagogy considers culture and aesthetics as an auxiliary means of influencing the student, as well as the formation of his aesthetic and cultural instructions. In the article, based on the study of aesthetic and cultural education of the individual in the modern age, it is carried out in the context of multiculturalism and the synthesis of approaches from the point of view of socialization and the transition of society from traditional to modern in the conditions of globalization/polyconfessionality/transformation and the peculiarities of education in conditions of war and in the period of aggravation of social confrontations - from the standpoint of resistance to attempts to change the world order by force in the conditions of the clash of barbarism and civilization. Aesthetic and cultural education in the age of multiculturalism can serve as an example of social and cultural support for the development of individual skills and competencies. Aesthetic education has been known since ancient times. Support for aesthetic development can be based on a system of activities aimed at the activity mediation of knowledge, which opens up the possibility of their transformation into skills, creating favorable conditions for the formation of relevant competencies. In the age of multiculturalism and globalization, values are changing in favor of world/western/modern ones, which are based on the observance of laws as the basis of the social order and educate socially mature, morally prepared and patriotic members of society. It is summarized that numerous definitions of the concept of "multiculturalism" can be classified into: historical and social, which shows the presence of ethnic and religious diversification in society; culturally diverse – the presence of cultural and spiritual understanding of the individual; political and economic – as a dependence on the economic and social situation; pedagogic-social-state – as a program of education in the state; globalist – as interconnected with modern processes of societies and civilizations.

Keywords: *aesthetics, culture, education system, multiculturalism, education, personality, pedagogical approaches, society.*

Гольд, Ольга, PhD, дослідник, Мезополіс, Екс-Марсель університет (Франція). Сфера наукових інтересів: культурне виховання, естетичне виховання, мультикультуралізм, філософія історії, соціальна філософія, соціологія, педагогіка.

E-mail: olgoldios@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1689-227X>

Gold, Olga, PhD, Mesopolhis, Aix-Marseille université (France). Research interests: multiculturalism, cultural education, philosophy, social philosophy, philosophy of history, sociology, pedagogy.

E-mail: olgoldios@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1689-227X>